

Живојин Ђурић

Институт за политичке студије, Београд

СОЦИЈАЛНО-ПОЛИТИЧКИ ОСВРТ НА МОДЕЛ ПРИВАТИЗАЦИЈЕ У СРБИЈИ*

Сажетак

Приватизација као социјално, економско и политичко питање представља један од кључних корака унутар процеса друштвених промена па му је стога потребно изнова посветити нарочиту пажњу. Аутор у овом раду има за циљ да пружи социјални, економски и политички осврт на процес приватизације у Србији, са аспекта критике неолибералног модела друштвеног развоја. У том смислу рад је подељен на два дела. У првом делу се разматра утцај приватизације на земље у транзицији, док се у другом делу у испитују проблеми и последице приватизације у Србији. Имајући у виду комплексност проблема којим се баве у овом раду аутор је принуђен да се користе комбинацијом различитих метода међу којима су најзначајнији свакако метод анализе садржаја и компаративни метод.

Кључне речи: транзиција, приватизација, неолиберализам, држава, институције, капацитет, Србија.

Проучавање транзиције и приватизације представља један од актуелних проблема анализа који су се налазили у центру истраживања великог броја теоретичара различитих научних области на крају 20. почетком 21. века. Ово, међутим, није довело до потпуног разумевања овог проблема и целовитог дефинисања појединих модела. Увођење слободног тржишта као универзалног решења које ће донети благодети и решити све проблеме, при чему се основе процеса транзиције базирају на неолибералним принципима, од-

* Овај рад је настао као резултата рада на пројекту бр. 179009 који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

једном показују огромну слабост. Актуелни модел транзиције је у Републици Србији довео до настанка великог броја проблема. Да би се радикалне политичке и економске промене друштва у транзицији ублажиле потребно је пронаћи адекватан економски и институционални модел друштвеног развоја.¹⁾ Имајући у виду да је Србија слаба и недовршена држава у којој је процес транзиције суштински започео тек након 2000. године пронаћи адекватан модел није нимало лако. „За разлику од већине других земаља источног блока које су по распаду биполарног света кренуле сигурном стазом корених друштвених промена, Србија се током деведесетих година обрела у стадијуму мутираног социјализма, ауторитаризма увијеног у обланду демократије, да би тек почетком новог миленијума покренула далекосежније реформе.”²⁾ У Србији је процес транзиције постао блокиран и одложен, промене и прогрес који је најављиван након 2000. године је замењен скептицизмом и многобројним економским и институционалним проблемима. Процес транзиције није донео никакво побољшање. Напротив, број сиромашних и незапослених је све већи. Лоше спровођена приватизација је довела до смањења економског развоја, раста незапослености, ниских зарада, као и јачања социјалне несигурности и опште политичке институционалне несигурности.

УТИЦАЈ ПРИВАТИЗАЦИЈЕ НА ЗЕМЉЕ У ТРАНЗИЦИЈИ

Како би разумели утицај приватизације на земље у транзицији потребно је пре свега позабавити се самим процесом транзиције. Процес транзиције заузима значајно место на пољу проучавања великог броја друштвених наука. Ово међутим не значи и да је овај процес у довољној мери теоријски одређен и емпиријски истражен. Оно што се на основу многобројне стручне литературе која се бави овим проблемом може рећи је да се сви они слажу када се ради о томе да он започиње падом Берлинског зида 1989. године и крахом социјалистичког економског модела. Међутим, ту као да се целокупни теоријски консензус завршава. Милош Кнежевић говорећи о овом проблему каже да појам транзиција нема устаљено и јасно значење при чему чак и око типова, вредности и циљева

- 1) Стојадиновић Миша, „Савремена држава између теорије и праксе”, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 2/2013.
- 2) Александар Новаковић, „Транзиција, реформе и перцепције о реформама – поређење српске и транзиције земље ИЦЕ”, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2012, стр. 29-30.

транзиције не постоји неопходни социјални консензус. Транзиција се доживљава двојачко и супротно: као социјално и политичко добро али и као погубно политичко зло по друштво, зло коме се ваља одупрети.³⁾

Транзиција подразумева друштвену трансформацију коју прате дубоке и корените промене читавог друштвеног система. Она је веома често праћена падом друштвеног производа, повећањем незапослености, инфлацијом, растом социјалних неједнакости и укупним падом државног капацитета. Такође, транзиција се манифестује у свим друштвеним сферама: економској, политичкој, културној... Потребно је извршити бројне структуралне реформе које су неопходне за успешан излазак из транзиције, као и за стварање економске стабилности.⁴⁾ Економски раст је немогућ уколико не постоји економска, политичка и институционална стабилност.

Оно што овде, такође, треба напоменути је да је немогуће је издвојити један универзални модел транзиције, већ да се пре свега ради о великом броју транзиционих процеса који су у великој мери обележени карактеристикама друштвеног система у коме се дешавају. Сама транзиција пролази кроз одређене фазе⁵⁾, при чему ћемо овде истаћи анализу Вацлава Клауса, где се може видети значај приватизације у процесу транзиције. Наиме, процес трансформације земаља у транзицији према њему пролази кроз три основне фазе при чему свака има своју спонтану и планску страну:

1. Прва фаза – Спонтана фаза почиње пропашћу старих институција које нису више биле у стању да функционишу јер су постале неефикасне. Овакви услови се јављају пред крај социјалистичког система када владајућа партија престаје да влада, а понекада и да постоји, чиме се стварају повољни политички услови јер се јавља национално јединство. То јединство је, међутим, негативно јер се ради о уједињавању само у односу према старом систему. Тада је повољно кренути у брзе и болне мере јер је народ спреман да учествује у њима. Централно планирање нестаје у току ноћи, почиње да функционише тржиште које је још увек неефикасно јер нису развијени механизми који би то омогућили. Планска страна се

3) Милош Кнежевић, *Неизвесни прелазак*, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 59.

4) Миша Стојадиновић „Неизвесни прелазак”, *Национални интерес*, бр. 3, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 415-418.

5) Детаљније о овоме: Стојадиновић Миша, „Земље у вртлогу транзиције”, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 4/2009.

огледа у остваривању мера политичке либерализације, уклањање старих субвенција, политике фискалне и монетарне стабилности, независности централне банке, балансирање буџета и либерализација цена и спољашње размене. Уклањање субвенција доноси високе скокове цена, али то је неопходно учинити одмах јер ће то касније постати немогуће. Ова фаза је, дакле, веома погодна за остваривање мера по принципу *шок терапије*. Да би се избегла галопирајућа инфлација потребно је спровести рестриктивну фискалну и монетарну политику.

2. Друга фаза – У другој фази спонтана страна се огледа у реакцији на фазу либерализације, дерегулације и опште деинституционализације. Стање у том тренутку је веома тешко праћено инфлацијом и великом стопом незапослености грађана. Као резултат оваквог стања нестаје почетна еуфорија грађана и губи се национално јединство (и то углавном оно негативно). Институционални вакум се злоупотребљава, расту неједнакости у богатству... У том тренутку је преломна тачка када се прави одлука између настављања започете стратегије трансформације или се одустаје од ње и предузимају се неефикасне и половичне мере које неће довести до жељених резултата. Планска страна ове друге фазе се огледа у приватизацији која мора да се обавља брзо, али при чему треба тежити да држава максимизује своје приходе од ње. При том, они на власти морају да дају јасна правила игре без превеликих и лажних обећања. Потребно је спроводити разумну социјалну политику где ће помоћ добијати сви они којима је она неопходна. Са друге стране награде морају да се доведу у вези са учинком.
3. Трећа фаза – Трећа фаза се назива рана пост-трансформациона фаза. У тој фази земља почиње да излази из транзиције али је још увек недовољно развијена и институционално уређена. Наравно, и ова фаза носи своје изазове због чега је потребно наставити са пажљивом реформаторском политиком.⁶⁾

Значај који се придаје приватизацији у земљама транзиције се може видети и у концепту *Вашиingtonског консензуса*⁷⁾ чије

6) Вацлав Клаус, „Промене система. Осетљива мешавина плана и спонтаности”, Економска политика, Борба, Београд, 1996.

7) Подсетимо се да термин Вашингтонски консензус означава десет макроекономских реформи које је Џон Вилијамсон креирао зарад решавања проблема у земљама Латинске

су главни основи стабилизација, либерализација и приватизација на једној, и деинституционализација на другој страни. Оно што се може истаћи је да „прва декада транзиције није испунила (можда претерана) очекивања великог дела становништва у бившим земљама социјализма, али је добила повољне оцене међународних финансијских организација, окупљених око идеје Вашингтонског консензуса. Концепт света као “глобалног села”, са слободним протоком роба, услуга и капитала и скоро непремостивим баријерама у протоку радне снаге, добио је јасне контуре. Препоруке Вашингтонског консензуса: стабилизација, либерализација и приватизација (као главни ослонац и основни облик структурних промена) постају јединствени и универзални образац привредног развоја земаља у транзицији (као и многих земаља у развоју, широм света), мада тај образац, у већини случајева, није дао обећаване резултате.”⁸⁾ Подсетимо се да су десет заповести Вашингтонског консензуса:

1. фискална дисциплина;
2. преусмеравање јавних трошкова ка пољима која пружају подршку привредном расту, сиромашнима, болеснима, образовању, инфраструктури;
3. пореска реформа која подразумева смањење граничних пореских стопа и увећање пореске основице, што би имало за циљ повећање пореских и јавних прихода;
4. финансијска либерализација која би подразумевала да каматне стопе у потпуности буду подређене тржишним механизмима;
5. курс мора бити јединствен и компететиван како би подстакао извоз;
6. либерализација трговинских токова

Америке. Овај скуп реформи је касније прихваћен као програм намењен за све земље у развоју. Основе претпоставке Вашингтонског консензуса су биле опште прихваћено решење које је требало да доведе до економског раста и превазилажења стагнације. Због кључне улоге слободног тржишта у оквиру овог скупа политика он се често означава као неолибералан „чак као „неолиберални манифест“, иако је Џ. Вилијамсон истицао да то није исправно, да је термин неолиберализам скован да опише доктрине које је подржало *Друштво Мон Пелерин* (Mont Pelerin Society) основано после Другог светског рата да би промовисало верзију десног крила либералног програма, и да постоје неке неолибералне доктрине чија се схватања не подударају с политикама Вашингтонског консензуса: Видети: Рајко Буквић, „Вашингтонски консензус и деиндустријализација источне и југоисточне Европе“, Нова српска политичка мисао, 07. 01. 2011, доступно на: <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/vasingtonski-konsenzus-i-deindustrijalizacija-istocne-i-jugoistocne-evrope.html>

8) Данијел Цвјетићанин, „Утицај модела приватизације на друштво у транзицији“, *Социолошки преглед*, бр. 1-2/ 2004, стр. 86.

7. либерализација страних девизних улагања која би довела до тога да сви страни држављани могу да улажу, купују или граде без ограничења;
8. приватизација;
9. уклањање било каквих регулација тржишта, као и уласка и изласка фирми на тржиште; и
10. заштита приватне својине.⁹⁾

Као главне циљеве приватизације Ентони Бенет истиче: *политички циљ* – подразумева смањивање величине јавног сектора, обнављање и јачање приватног сектора (што је свакако циљ у свим економијама у процесу транзиције), ширења власништва над акцијама (популарни капитализам), и стварање продуктивних компанија које су одговарајуће у већој мери онима за које производе; *повећање ефикасности* – он подразумева повећање продуктивности и микроекономске ефикасности, при чему би се под овим циљем могло уврстити и развој тржишних институција које посредују између штедиша и инвеститора; *фискална стабилизација* – подразумева максимизација зараде од продаје, смањивање одвода субвенција и смањивање помоћи из државног буџета, повећање прихода од пореза високог профита и смањивање јавног дуга; *мобилизација ресурса* – под њим се подразумева промоција страних инвестиција, ослобађање ограничености државних ресурса на инвестирање у другим секторима као што су образовање и здравство.¹⁰⁾ Наравно поред основног циља да учини доминантним „најефикаснији својински облик, приватизација има додатни: да створи основе тржишта капитала, као најефикаснијег механизма распоређивања прикупљене акумулације и штедње. Приватна својина има и ту добру особину да лако, посредством тржишта, мења титулара (власника), што није случај са друштвеном својином.”¹¹⁾

Оно што се може навести као генерални закључак када се ради о транзицији у српском друштву је да она није остварила постављене политичке и економске циљеве и жељене резултате. „То се посебно односи на неуспеле приватизације мањкаве социјалне програме, и енорман раст незапослености, сиву и црну економи-

9) John Williamson, „The Washington Consensus as Policy Prescription for Development”, A lecture in the series “Practitioners of Development” delivered at the World Bank on January 13, 2004, Institute for International Economics, стр. 3-11.

10) Anthony Bennett, „The Measurement of Privatization and Related Issues”, *How does Privatization Work?*, Routledge, London and New York, 1997, стр. 7-8.

11) Данијел Цвјетићанин, „Утицај модела приватизације на друштво у транзицији”, *Социолошки преглед*, бр. 1-2/ 2004, стр. 86.

ју, мноштво афера у криминализованом политекономском миљеу и веома раширеном, рекло би се системску корупцију.”¹²⁾

ПРОБЛЕМИ И ПОСЛЕДИЦЕ ПРИВАТИЗАЦИЈЕ У СРБИЈИ

Једна од специфичности приватизације на југословенским просторима је и у томе што је овде доминира друштвена својина. „Потезом пера, држава је себе прогласила “титуларом” друштвене својине и узела право да ту својину продаје, а новац користи за попуњавање буџетских дефицита.”¹³⁾

Један до најчешћих разлога неуспеха приватизације који се наводи јесте лоше конципиран *Закон о приватизацији*. Нови *Закон о приватизацији* је усвојен 2001. године. Према том закону основна начела приватизације су: стварање услова за развој привреде и социјалну стабилност, обезбеђење јавности, флексибилности и формирање продајне цене према тржишним условима. У њему су дефинисани модели путем којих се приватизација и данас спроводи, а то су: продаја капитала и пренос капитала без накнаде.¹⁴⁾ Продаја капитала спроводи се путем јавног тендера и јавне аукције, док се пренос капитала без надокнаде обавља после спроведене продаје капитала и то преносом акција запосленима и преносом акција грађанима. „Основне критике овог закона односе се, између осталог, на проблем методологије процене вредности предузећа, продају друштвеног богатства „у бесцење“, предугих трајања поступака реструктурирања и на одуговлачење са усвајањем Закона о денационализацији. Често се у јавности замера да модел продаје омогућује појединцима да легализују новчана средства, која су стечена на основу сарадње са претходним властима или на неlegalан начин. Међутим, ту се поставља питање да ли, чак и ако претпоставимо да је то тачно, за тако нешто постоји могућност и у случају ваучерске и инсајдерске приватизације, где би се бесплатно подељене акције врло брзо нашле на секундарном тржишту и вероватно биле предмет анонимне куповине од стране управо та-

12) Милош Кнежевић, *Неизвесни прелазак*, Институт за политичке студије, Београд, 2012, стр. 11.

13) Данијел Цвјетићанин, „Утицај модела приватизације на друштво у транзицији”, *Социолошки преглед*, бр. 1-2/ 2004, стр. 86.

14) *Закон о приватизацији*, Сл. гласник РС, бр. 38/2001, 18/2003, 45/2005, 123/2007, 123/2007 - др. закон и 30/2010 др. закон, доступно на:
http://www.crhov.rs/pravnaregulativa/drugi_pravni_akti/ZAKON_o_privatizaciji.pdf

квих појединаца, као што је то био случај у неким другим земљама у транзицији.”¹⁵⁾

Ђорђе Попов истиче да креатори овога Закона нису узели у обзир последице које овако изабран модел приватизације са собом носи иако су им оне имајући у виду искуства других земаља, али и из у то време већ постојеће литературе, морале бити познате. „У тренутку доношења Закона о приватизацији израчунато да је потребно приватизовати око 7000 малих и око 200 великих предузећа.”¹⁶⁾ То доводи до проблем огромне понуде предузећа које је потребно приватизовати, са једне стране, и мале потражње, са друге стране. Крајњи резултат овакве ситуације је да је цена по којој се она продају веома ниска. У периоду од 2002. до 2011. године је скоро цела друштвена привреда у Републици Србији продата за само 2.6 милијарди долара.¹⁷⁾ Како је изгледала приватизација у Србији може се видети на основу истраживања које је обавио Социјално-економски савет Републике Србије. У овом истраживању се сажето презентирају ефекти приватизације у Србији у периоду од 2002. године до 2011 године (видети следећу табелу).

Табела:
**Резултати приватизације у Србији
у периоду од 2002. до 2011. године**

КУМУЛАТИВНИ ИЗВЕШТАЈ 2002-2011.	Број јав- них позива	Укупно по- нуђено	Укупно прода- то/ раскинуто	Процент успешности	Број запо- слених	Књигов. вр. (К)
Тендери (Т)	301	218	90	41%	67,627	921,038
Тендери – раскиди уговора			37		27,014	423,036
Аукције (А)	4,061	2,461	1,555	63%	129,813	976,075
Аукције – раскиди уговора			599		55,484	357,184
Тендери + Аукције (Т+А)	4,362	2,679	1,645	61%	197,44	1,897,113
Тржиште капитала (Тк)		663	564	85%	115,653	520,003
Тржиште капитала – претходно раскинут уговор (Ткр)		264	172	65%	21,046	95,016

15) Зоран Ристић, Данијела Рајковић, Светлана Манчић, Драгољуб Рајић, *Ефекти приватизације*, Социјално-економски савет Републике Србије, SOLIDAR Suisse/Swiss Labour Assistance SLA – Kancelarija u Srbiji, 2011, стр. 14.

16) Ђорђе Попов, „Утицај транзиције на стање привреде Србије”, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 1/2013, стр. 28.

17) Зоран Ристић, Данијела Рајковић, Светлана Манчић, Драгољуб Рајић, *Ефекти приватизације*, Социјално-економски савет Републике Србије, SOLIDAR Suisse/Swiss Labour Assistance SLA – Kancelarija u Srbiji, 2011, стр. 6.

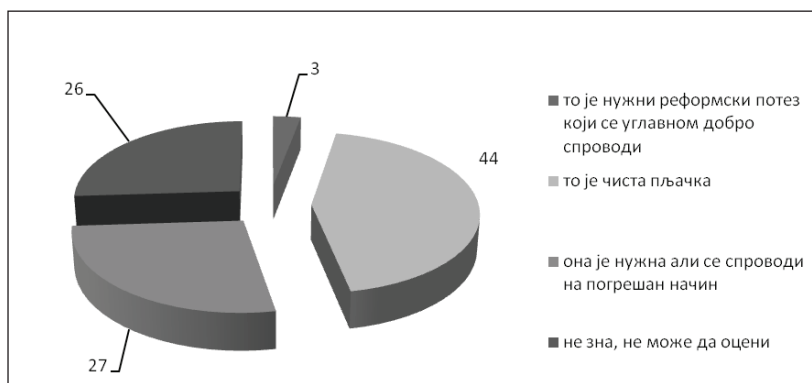
Тржиште капитала – претходно приватизовано (Ткр)	1,067	902	85%	85,994	75,963
У К У П Н О (Т+А+Тк+Ткр+Ткр)	3,606	2,381	66%	334,139	2,588,095

Извор: Зоран Ристић, Данијела Рајковић, Светлана Манчић, Драгољуб Рајић, *Ефекти приватизације*, Социјално-економски савет Републике Србије, SOLIDAR Suisse/Swiss Labour Assistance SLA – Kancelarija u Srbiji, 2011, стр. 14.

Такође треба напоменути да Агенција за приватизацију није испунила своју институционалну улогу коју је она у овом процесу веома важном за земље у транзицији требало да има. „Занимљиво је да Агенција за приватизацију у својој анализи процес приватизације оцењује као успешан, паралелно са сопственом констатацијом да је у приватизованим предузећима дошло да значајног пада запослености. (...) Контрадикторност самооцене приватизације дате од стране Агенције за приватизацију увећава и податак Привредне коморе Србије да је 26% уговора о приватизацији раскинуто. Према подацима из неких других извора раскинуто је чак трећина од око 2.300 уговора.”¹⁸⁾

Оно што је, такође, разочаравајуће је да велики број грађана сматра да је приватизација у великој мери повезана са корупцијом. Наиме, истраживање које је спровео CESID 2010. године показује да велики број грађана изједначава приватизацију са плачком (видети следећи графикон)

Графикон: Шта мислите о досадашњем току приватизације?

Извор: Зоран Стојиљковић, *Држава и корупција*, Чигоја, Београд, 2013, стр. 252.

18) Ђорђе Попов, „Утицај транзиције на стање привреде Србије”, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 1/2013, стр. 28-31.

Само 3% грађана сматра да је то нужни реформски потез који се добро спроводи, 44% сматра да је то чиста пљачка, 27% да је она нужна али да се спроводи на погрешан начин, док 26% испитаника није дало одговор. Након свега горе наведеног потребно је оценити утицај какав је ефекат приватизације у Србији: претерано дуго трајање приватизације је умањило позитивне развојно-економске и увећало и отежало њене доминантно негативне ефекте по запосленост и права и зараде запослених; поред готово три четвртине и формално неуспешних приватизација, неуспешне су развојно свакако и све оне у којима насупрот обећањима, није дошло до успостављања капацитета и нових инвестиција.¹⁹⁾

* * *

Оцена процеса транзиције и приватизације у Србији од стране Зорана Видојевића можда најбоље говори о генералном стању у Србији: „Режим који је настао Након октобра 2000. године, у суштини је владавина Вишепартијске олигархије, помешане са нестабилном процедуралном демократијом, распрострањеном корупцијом и расподелом власти, приватизоване унутар политичко-економске елите, на неколико центара. Скупа с приватизацијом у корист номенклатурне буржоазије и назатком већине области друштвеног живота, тај режим је у основи система примитивног капитализма, који није у стању да земљу извуче из све дубље, свеобухватне кризе.”²⁰⁾

Избор најуспешнијег модела приватизације није нимало лак. Он зависи од много чинилаца и једна стратегија се не може универзално примењивати у сваком друштву. Том приликом треба водити рачуна да транзицијом треба постићи следеће позитивне трендове: „неопходност убрзане рационализације и увећање ефикасности и стабилности институција (кретање од партикуларног ка универзалном моделу); отварање институција и њихова демократизација (плурализам, јавно мњење); успостављање равнотеже између политичке мобилизације и партиципације у односу на институције и њихово функционисање пуним капацитетима; национална интеграција и њена адаптација светским процесима; адаптивност институције (функционална, генерацијска, временска); сложеност

19) Зоран Стојиљковић, *Држава и корупција*, Чигоја, Београд, 2013, стр. 252.

20) Цитирано према: Вишња Станчић, Зоран Грубишић, „Повезаност политичких и економских реформи у процесу транзиције – искуство транзиционих земаља са посебним освртом на Србију”, *Политичка ревија*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 3/2011.

институција и њихова аутономност; и кохеренција институција и прецизно дефинисање њихове улоге у институционалној мрежи (повезаност са референтним субјектима, унутрашњи консензус, персонални распоред итд.).”²¹⁾

ЛИТЕРАТУРА

- Буквић Рајко, „Вашингтонски консензус и деиндустријализација источне и југоисточне Европе”, Нова српска политичка мисао, 07. 01. 2011, доступно на: <http://www.nspm.rs/ekonomska-politika/vasingtonski-konsenzus-i-de-industrijalizacija-istocne-i-jugostocne-evrope.html>
- Bennett Anthony, „The Measurement of Privatization and Related Issues”, *How does Privatization Work?*, Routledge, London and New York, 1997.
- Закон о приватизацији, Сл. гласник РС, бр. 38/2001, 18/2003, 45/2005, 123/2007, 123/2007 - др. закон и 30/2010 др. закон, доступно на: http://www.crhov.rs/pravnaregulativa/drugi_pravni_akti/ZAKON_o_privatizaciji.pdf
- Ђорђе Попов, „Утицај транзиције на стање привреде Србије”, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 1/2013.
- Вацлав Клаус, „Промене система. Осетљива мешавина плана и спонтаности”, Економска политика, Борба, Београд, 1996.
- Кнежевић Милош, *Неизвесни прелазак*, Институт за политичке студије, Београд, 2012.
- Новаковић Александар, „Транзиција, реформе и перцепције о реформама – поређење српске и транзиције земље ИЦЕ”, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 1/2012.
- Слободан Нешковић, „Неки битнији аспекти политичких процеса и реформи у Републици Србији” у условима транзиције”, *Политичка ревија*, стр. 385-408, Институт за политичке студије, Београд, 2/2005.
- Стојадиновић Миша, „Неизвесни прелазак”, *Национални интерес*, бр. 3, Институт за политичке студије, Београд, 2012.
- Стојадиновић Миша, „Савремена држава између теорије и праксе”, *Српска политичка мисао*, vol. 40, бр. 2, Институт за политичке студије, Београд, 2013, стр. 31-46.
- Стојадиновић Миша, „Земље у вртлогу транзиције”, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 4/2009.
- Стојиљковић Зоран, *Држава и корупција*, Чигоја, Београд, 2013.
- Станчић Вишња, Грубишић Зоран, „Повезаност политичких и економских реформи у процесу транзиције – искуство транзиционих земаља са посебним освртом на Србију”, *Политичка ревија*, Институт за политичке студије, Београд, бр. 3/2011.
- Ристић Зоран, Рајковић Данијела, Манчић Светлана, Рајић Драгољуб, *Ефекти приватизације*, Социјално-економски савет Републике Србије, SOLIDAR Suisse/Swiss Labour Assistance SLA – Kancelarija u Srbiji, 2011.

21) Нешковић Слободан, „Неки битнији аспекти политичких процеса и реформи у Републици Србији” у условима транзиције”, *Политичка ревија*, стр. 385-408, Институт за политичке студије, Београд, 2/2005, стр. 393.

Стиглиц Цозеф, *Противречности глобализације*, Библиотека – Економија трећег пута, Београд, 2004, стр. 30-31.

Цвјетићанин Данијел, „Утицај модела приватизације на друштво у транзицији”, *Социолошки преглед*, бр. 1-2/ 2004.

Williamson John, „The Washington Consensus as Policy Prescription for Development”, A lecture in the series “Practitioners of Development” delivered at the World Bank on January 13, 2004, Institute for International Economics.

Zivojin Djuric

SOCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF FAILED PRIVATIZATION IN SERBIA

Resume

Privatization is one of the key steps within the process of transition. This is one of the main reasons why it is necessary analyzing this problem separately. There are numerous studies of transition and privatization. Scholars of different fields analyzed this problem trying to reach to its essence. This paper analyzes social and economic aspects of privatization and it is divided in two parts. The first part discusses about the influence of privatization in transition countries, while the second part examines the problems and consequences of privatization in Serbia. Considering the fact that process of privatization faces numerous challenges the subject of our research is very important for its understanding.

The most scholars believe that one of the main reasons for the failure of privatization in Serbia is The Law on Privatization. A new law on privatization was adopted in 2001 and its basic principles are creating the conditions for economic development and social stability, public security, flexibility and forming of selling price according to market conditions. This law also defines model of the actual privatization in Republic of Serbia. This model is sales of capital and capital transfer without compensation. The most worrying thing is that citizens in Serbia believe that privatization is largely associated with corruption. The process of selection of the most successful model of privatization is not easy and it depends of many factors. We also underline the fact that one universal strategy of privatization cannot be applied in all society.

Key words: transition, privatization, neoliberalism, state, institutions, capacity, Serbia.

* Овај рад је примљен 17. октобра 2013. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 05. децембра 2013. године.